

JURNAL

ЦЕНТРЪ РЕСПИДИРЕА ШТИИЦЕЛОРЪ НАТЪРАЛЕ ШИ ЕСАКТЕ, ЪН ТОАТЕ КЛАСЕЛЕ

Pedigeatŭ

DE

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

N° 21.

(Анълъ алъ треilea)

Бъкърениѣ

8 Іunie, 1858.

Копиридереа:

— Таблоулъ натъреѣ. — Пазъреа Лиръ. — Кіеміе Органикъ. — Комъникациѣ.

TABLOUL NATUREI.

(зрмареа)

Skoala lui Pitagora, ачестѣ исворѣ лим-
pede алъ философіеѣ античе дин Елада, де знде
аѣ emit мълдѣме де идеѣ инalte, каре токмаѣ
песте сзте де ани аѣ лъminat пъмѣнтълъ; а-
чeastъ skoalъ (zik) а авѣт о idee стрълъчѣтѣ
асъпра ачестеѣ кестѣзнѣ (адѣкъ дакъ плане-
дѣѣ сѣнт локъциѣ саѣ нѣ?). Ачeasta este teo-
pica eѣ, *metemsiachos* (skimъареа сѣфлетълъѣ
ѣн мълте корпърѣ). *Pitagoreniѣ* зѣчeastъ кѣ,
дъпъ моартеа омълъѣ, сѣфлетеле вѣне локъ-
eskѣ ѣнтр'ѣн алъ планетълъ маѣ къратѣ шѣ маѣ пер-
fektѣ де кѣтѣ глобълъ пъмѣнтескѣ; аколо пе-

трекѣ о вѣeадъ маѣ ферѣчѣтѣ шѣ маѣ сѣвълѣмъ
де кѣтѣ ачeastъ вѣeадъ пъмѣнтескѣ; даp сѣ-
флетеле оаменилор челор рѣѣ, дъпъ моарте,
локъeskѣ ѣн корпърѣле анималелор некърате,
не планете пъстиѣте, трѣсте шѣ ѣнфернале. —
Че idee дѣвѣпъ! Skapa креадѣзнеѣ, знде
ѣнѣде ле materiale неѣнчетатѣ се сѣе шѣ се
skoboаръ дъне перфекѣцизнеа формелор че прѣ-
imesкѣ, нъмаѣ este мърпѣнѣтѣ асъпра мѣчѣѣ ѣн-
ѣндерѣ а пъмѣнтълъѣ нострѣ, чѣ totѣ знѣвер-
сълъ, кѣ тоате непъмъравѣлеле лъмѣ че 'лѣ
змпле, este немърпѣнѣтълъ театр алъ ачестеѣ

marī reprezentatiōni de skimbarca formelor
 че се зрмеазъ din sekoļă in sekoļă! Dar
 întrepîndene чine-ва: dakъ ачеастъ idee de o
 înlăime divină este mi d'zîñ adevărbă di-
 vină? Eă p̄s̄ndă kъ nъ utimă! Nъmaī
 divinitatea singură o poate mi; noi nъ pe-
 temă de kită a o kpede, mi trevbe s'o kpedmă;
 trevbe a ne zni în ideea noastră kъ fiingele înde-
 lente, m̄kar znde vor fi, mi kiară în s̄năișri-le
 planetare; trevbe s̄ le îmvărișmă în ideea
 noastră ka pe fraiī nostrii în aчestă z̄niversă!
 Atz̄nī nъ o s̄ maī simđimă fiingă noastră
 ka z̄ñ atomă perđtă în m̄rimea l̄mei, чi
 s̄ se p̄trъnzъ inima noastră de misterioase-
 le legătr̄i kъ kape s̄ntemă legaī kъ opī че fi-
 îndъ esistentъ, prek̄m niște inele s̄nt legate în-
 tr'z̄ñ langă infinită; atz̄nī ni se va l̄mъri ideea
 înaltă mi morală kъ, moartea noastră este nъ-
 maī o skimbare, dar nъ o nimichire. Anoi atz̄nī
 snipitlă nostre mi aiči va gъstă d̄lчeaga im-
 mortalităđii, kind emindă s̄b volta черлăi
 într'o noante l̄minoas̄, dekoratъ kъ stele
 str̄lăvitoare, mi inima noastră k̄patъ п̄-
 trъnsъ fiind d'o religiozitate sakră, va p̄vī
 la nenșmeroasele stele a le черлăi ka la
 at̄tea paradise omenitī, kape ne amteantъ
 kъ toatъ a lor magnifченđ, kъ toatъ a lor
 ekzantatъ bogđie d'o ferichire nesnz̄; atz̄nī
 toatъ raza d̄lчe че din înlăimea firmamen-
 tăi întrъ în okiī nostrii, va fi ka z̄ñ eko-
 d'o altъ l̄me z̄nde s̄ntemă kemaī; atz̄nī
 o noante fr̄moas̄, l̄minatъ de stele v̄ri-
 tante, nъ va maī fi z̄ñ simlă obiectă de
 plъchere, чi volta черлăi va fi z̄ñ temlă
 d'z̄ñ k̄ată divină, z̄nde imăinăișnea om̄-
 lăi. ne arimile n̄re d'o religiozitate s̄baimъ,
 va s̄vra p̄nъ la tronlă kreatorăi s̄re a
 gъsi în s̄nelă milostivăi tatъ om̄teskă ală
 t̄t̄spor fiingelor, konsolăișnea, ferichirea mi
 immortalitatea! —

Dar s̄ ne întoarчemă iar la p̄mîntlă
 nostră!

P̄mîntlă este înkouăipată d'o atmō-
 sfere (aerlă), avîndă o înlăime de maī
 m̄ate mile mi kape se s̄vđiazъ mergîndă
 de josă în s̄să. — Kind z̄ñ v̄at̄ră ar fi

avîndă îndeplăișnea noastră, ar p̄vī din s̄o-
 r̄lă s̄ă, din 'naltete rețiziī, s̄re p̄mîntă
 în josă, i s'ar fi înlăișată z̄m̄torlă ta-
 v̄lă:

P̄mîntlă nostră, ka z̄ñ globă kolo-
 rat de fel̄rimī de fede, însъ че-va t̄p̄tită
 la amîdoi poliī; în maī m̄ate lok̄rī i se
 va ar̄ta ka niște p̄nkte albe emite afară
 din s̄nrafada p̄mîntlăi, ачестea s̄nt v̄p̄f-
 r̄ile m̄nđilor чeloră maī 'năi akoperiđi
 kъ o z̄nadъ eternă. — Pe alte lok̄rī, o-
 k̄ișă v̄at̄răi va deskoperi 500 de p̄nkte
 l̄minoase. de z̄nde flak̄rī teribile se s̄e
 kъ o n̄stere infernală; ачестea s̄nt 500 de
 v̄lkanī aktivī d'ak̄m kape s̄nt p̄s̄ndiđi
 aș̄nra toatei s̄nrafadei globlăi, mi kape
 ar̄nkъ în aeră fokă mi z̄ñ flăiđ fierbinte
 (lavă) че 'lă skoate din ad̄nk̄lă s̄nă ală
 p̄mîntlăi. Aчestī v̄lkanī ne adăkă aminte z̄ñ
 s̄benip̄ s̄mînt̄tor, înkpedingîndъ-ne kъ
 p̄mîntlă nostră, ne kape om̄lă чelă ordi-
 nară lă sokotente a fi lăkr̄l чelă maī so-
 lidă, nemînk̄toră mi p̄ch, este o vat̄ră
 de flame eterne че fierbă în s̄nelă s̄ă,
 ameringîndъ-ne în tot mințlă a p̄ne s̄v-
 đirea koajă solidă a p̄mîntlăi, kape
 are o gposime nъ maī m̄ată de kită 15
 mile (ne kită vat̄ra înfokatъ din s̄nelă
 p̄mîntlăi kourinde z̄ñ s̄năiș anpoape
 17 s̄te de mile!) Atz̄nī poate kъ se vor
 nimichi din n̄oă toate fiingele ins̄fleđite de
 d'as̄nra fedei p̄mîntlăi, prek̄m s'a mi in-
 timizată în maī m̄ate p̄nd̄rī nemichiri pe-
 nerale mi parđiale, kind k̄tr̄em̄r̄lă p̄-
 mîntlăi a d̄r̄imat opame întređi omopîndă
 s̄te de mi de oamenī, s̄rovîndъ-ī s̄b p̄inela
 lok̄ingelor lor, ar̄nkîndă m̄nđiī în anisălă
 oчeanlăi mi d̄r̄imîndă kontinente, skimbin-
 đe-le în f̄ndălă m̄rei!

Daka v̄at̄ră nostră, suktatorlă p̄-
 mîntlăi, ar fi fostă înp̄rt̄șită mi d'o i-
 mađinăișne poetikă, 'mi ar fi adăsă aminte
 la p̄vīpea m̄nđilor, kъ ei s̄nt niște mo-
 n̄mente n̄sterniche de teribile kataklisme, че
 s'ăă z̄mată înainte kъ mi de sekoļi ne s̄-
 prafada p̄mîntlăi, p̄in l̄ntele чelor đoă

elemente mai psterpnice adiktъ: prin *sokъ* mi *anъ* (kataklisme platonice mi neptenice). —

Întp'adevtrъ, mнциî infъdimeazъ sчenele челе mai sзълime че се алтъ асъпра пъмîntълѣ. Знъ mъnte este imaqinea magnificenциî mi a sзълимълѣ! — Съ не sзимъ не вîpfълъ знѣ mare mъnte аfлîндъ-se dinkоло de хотарълъ зъnezîi етерне mi bomъ vedea че îналтъ mi solemnъ simдуре ва пътръnde inima noastrъ! О тъчере misterioasъ domneşte akоло; fie-kape atomъ de зъпадъ îлъ пstemъ пpивî ka o fîngъ етернъ; ачестъ atom de зъпадъ a fostъ kontimporанъ къ *Moise* mi къ *Sesostre*; а възът mi клъdipea piramidелор îн vekîлъ *Egypt*! — Пе вîpfъл mъntелѣ, tot корпълъ nostrъ se simte mai зморъ; mi întp'adevtrъ, аерълъ mъntелѣ e mai змор; не bomъ simдци нар-къ îнълдацî mi апропîацî de черъ mi întp'adevtrъ sîntемъ mai пздиîнъ tramî кътре пъмîntъ, mi mai îнълдацî кътре черъ! — Din kindъ îн kindъ знъ *Зраганъ* (вîжелîе) пsterpnîкъ ва întepзле ачесте гîндîрî а ле noastre, dar ачестъ зраганъ ni се ва infъdîша ka знъ пsterpnîкъ ekoъ, emîндъ din рецîзнîе kreatorîче mi bomъ simдци адîнкълъ simдъ алъ версълѣ Бîвлîкъ „Гласълъ Домнълѣ ръсзпъ „din mъnte.“ —

Нацîзнîе antîче аъ simдцîтъ magnificenца karakterълѣ mнцилор mi ideile челе sзълime че се naskъ îн noî ла vederea лор; de ачעה toate templeле лор аъ fostъ не вîpfърîе mнцилор, îнконцîspate de дъмъръвî sakpe. Mнциî mi дъмъръвîе sînt реpесentанциî аî toateî sferîi simдълѣ estetikъ din înimâ omълѣ: адîкъ mъntеле реpесentîндъ simдълъ de îнълдîме mi de sзълîмъ; дъм-права реpесентъ simдълъ фpемъсedeî mi алъ плъчереî. — Asemenea тодî лецîsлаторîи чеî marî antîчî, s'аъ îнспîратъ de кътре репîзълъ mнцилор. *Opfeъ* се кобора din mъntеле *Ems* спре а чîвîлîса репълъ зманъ; татълъ фîлосо-фîлор *Tales*, локзîа не mъntеле *Mikale*; *Anaksagora* s'а sзîтъ не mъntеле *Mimos* îн *Ioniea* спре а адîнчî snipîтълъ sзъ îн kontem-плацîзнîе dîvîнîтъдîи mi admîрацîзнîеа krea-торълѣ; аноî mi не вîpfълъ mъntелѣ *Sinai* s'а

sзîтъ dîvîнълъ *Moise*, îнконцîspatъ fîнд de fo-кърî черештî спре а лъа тавледе поръпчîлоръ, ачестъ *Dаръ* черескъ, kape de атънчî mi пî-нъ акъмъ а fostъ хотърîтъ а стрълъчî îн ка-пълъ ideелор нацîзнîлор чîвîлîsate moderne, îзmîнîндъ-ле къ ideî спре d'o kpedîнцъ sз-влîмъ mi immaterialъ, ka знъ fanаръ стрълъ-чîторъ аръtîндъ navigatorîлоръ epatîчî портълъ de репъssъ mi de mънтъipe! —

Mнциî sîнтъ mi prodъktorîi рîсpîлоръ, ачесторъ пълсе а ле vîeдîи пъмîntълѣ; адîкъ не вîpfълъ mъntелѣ, ачеле океанълѣ kape sînt sзспендате îн аеръ îн forme de авърî, се skimъ întp'знъ океанъ de апъ fлîдъ. — Ла зн алт лок амъ vorbîтъ desupe eterna чîркъ-лацîзнîе а аелоръ îн sзсълъ mi îн жосълъ nostrъ; амъ аръtatъ къ океанълъ неîнчетатъ essалъ (skoate) авърîи, че се sсе sзсъ îн аеръ, skimвîдъ-se îн пîкътърî fлîде kape kadъ жос ka плoаie; dar ачеле плoилор адънîндъ-se îн кpъпътърîе mнцилор, се fakъ îзвоаръ din kape къргъ пîрае, аноî mai мълте пîрае з-пîндъ-se, formъ рîсpî, kape kadъ îн mare, îн ачестъ ресерворîи генералъ алъ аелор пъмîntълѣ. — De ачעה îн дърîе mънтоасе плoаъ мълтъ. — Vedemъ dar че роль mare жоакъ mнциî îн ekonomia лъмîи, ачесте пîгantîче фабpîче, знде се destîлъ вьтърî обште-штî (апе) pentръ fî натъреî! Аша dar мълтеle este мîжлочîторъ îнтpe черъ mi пъмîнтъ, „îнтpe океанълъ kape este d'асъпра аерълѣ (нъ-орîи) mi îнтpe океанълъ kape este de десъ-тълъ аерълѣ (океанълъ)“, kъm зîче Бîвлîеа — Ачî се къвîне а vorbî чева despre ар-монîеа че domneште îнтpe амîндoъ îнвелîше-ле че îнфашъ гловъл пъмîntескъ, адîкъ ар-монîеа d'îнтpe аеръ mi апе; asemenea тpеъе sз nomenîмъ mi îн че kîнъ kîте тpеле dome-неле натъреî (minerале, plante mi animale) mi гъсескъ армонîоаса лор десволтаре îн а-чeastъ лъкpape konkordантъ îнтpe аеръ mi апъ! —

Întp'adevtrъ, пstemъ зîче преа vîне къ авемъ знъ океанъ sзъ пîчîоареле noastre, mi знъ алтълъ (нъорîи) d'асъпра kapетелор noastre; fîндъ-къ sokotîндъ къtimeа ачî de плoае

че каде нѣмаї интр'єнѣ анѣ не пѣмїнтѣ, не вомѣ инкредїнда кѣ мїраре кѣ о асемenea кѣтїме де апѣ арѣ фї destѣлѣ ка сѣ а-копере тоатѣ сѣпрафада пѣмїнтѣлї нїнѣ ла о инсемнѣтоаре инѣлїме. — Де авї vedemѣ дар че енорнѣ кѣтїме де апѣ се презмѣлѣ не фїе-каре анѣ ин аерѣ интре черѣ шї пѣ-мїнтѣ, сѣспендатѣ асѣпра канетелор ноастре! — Аша дар кїнд пѣмїнтѣлѣ н'арѣ фї инкон-дїспатѣ де атмосферѣ (аерѣ), асѣрїї океанѣлї нѣ с'арѣ фї пѣтѣтѣ се сѣе ин трїнса ка сѣ поа-тѣ форма нѣорї, прїн ѣрмаге нїчї плоае, нїчї роаѣ, нїчї зѣпадѣ, интр'єнѣ кѣвїнтѣ нѣ с'арѣ фї пѣтѣтѣ ѣрма нїчї ѣна дїн тоате ненѣмеравї-леле феномене апоае, че ле vedemѣ ин аерѣ; кѣмѣ дар арѣ фї fostѣ кѣ пѣтїндѣ ка сѣ се desволте крештереа плантелор шї esїстїнда а-нїмалелор, а кѣрора интїїа кондицїоне а вїе-дїеї, este апа? —

Сѣ зїчемѣ еарѣ кѣ атмосфера с'ар фї гѣ-сїт импрецїсрѣлѣ пѣмїнтѣлї; де че folosѣ ар фї fostѣ dakѣ апа н'арѣ фї авѣтѣ кѣалїтатеа д'а се пѣтеа skimѣа ин авѣрї шї а се сїї сїнгѣрѣ ин инѣлїмеа аерѣлї, сїре а кѣдеа не ѣрмѣ жосѣ ин плоаїе родїтоаре, токмаї кїнд este де треѣзїндѣ? Прїн че мїзлокѣ с'арѣ фї транспор-татѣ ачeastѣ енорнѣ кѣтїме де апѣ че каде не tot анѣлѣ не пѣмїнт? Де кїте мїліоане де мїїнї де оаменї ар фї fostѣ де треѣзїндѣ сїре а skoate ачeastѣ апѣ дїн океанѣ шї а тран-спортa ла ѣнеле локѣрї не контїнентѣ че се афлѣ сѣте де мїле депѣртате де океанѣ? — Сѣ admїрѣмѣ шї авїї де адїнка шї сѣ-

према интеледїндѣ а проведїнцїї! Прїн сїн-гѣрѣ шї неїнсемнатѣ кѣалїтате а апеї, о-чeanѣлѣ а devenїтѣ ѣнѣ фелѣ де sакaцїѣ алѣ пѣмїнтѣлї, asemenea шї аерѣлѣ а devenїтѣ ресерворїзлѣ тѣтѣлор фрѣмоаселор desволтѣрї вїїтоаре але фїндѣлор пѣмїнтештї! — Аерѣлѣ, апа шї пѣмїнтѣлѣ, іатѣ треї марї элементе а ле тѣтѣлор фїндѣлор пѣмїнтештї: адевѣрате е-lemente а тоатѣ сѣвсїстїнда глобѣлї nostrѣ. —

Дар инкѣ о алѣ mare армонїе гѣсїмѣ интре ачестеа шї интре доменѣлѣ плантелор, прекѣм не вомѣ инкредїнда прїн ѣрмѣтоаре esпїкацїїне.

Esperiїнда а арѣтатѣ кѣ ин дїерїле vogate де пѣдѣрї, рооа каде маї кѣ прїсосѣ, а-семenea шї плоаеа маї десѣ; не кїнд неа-тра (грѣдїна) шї вїнтѣрїле челе тарї шї стрїкѣтоаре се интїмплѣ пар; ин ачесте дѣрї, електрїцитатеа este маї moderатѣ; де ачееа нїчї фѣртнї кѣ тѣnete нѣ с'аратѣ аша десѣ; дар дѣнѣ че с'аѣ тѣїатѣ пѣдѣрїле, о mare skїмѣаре с'а ѣрматѣ кѣ клїма ачелор локѣрї О ѣскѣвїїне домнешеа аколо; вара каде пѣ-дїнѣ роаѣ шї мѣлѣтѣ неатрѣ, ѣрагане сѣфлѣ а-коло adese орї шї имѣлѣскѣ ѣскѣвїїнеа шї маї мѣлѣтѣ, прїн каре шї апеле рїѣрїлор сѣ мїкшорeaзѣ, лакѣрїле се ѣсѣкѣ; прїн ѣр-маре, еванорацїїнеа апелор ѣскїндѣ-се, про-дѣче воале; ин фїне клїма че а fostѣ атїтѣ де вѣнѣ маї nainte, с'а стрїкатѣ, шї кїарѣ че-рѣлѣ а пердѣтѣ колоареа са чеа алѣастрѣ, ек-латантѣ де маї nainte. —

(Ва ѣрма.)

PASAREA LIRA

Тоатѣ Natѣра este плїнѣ де армонїе. О армонїе дївїнѣ мѣзїкалѣ, а пѣсѣ креаторѣлѣ ин гѣра пасерїлорѣ. Прївїгѣтоареа аре ин гѣ-ра еї instrѣmentѣлѣ admїравїлѣ прїн каре skoate кїнтечеле еї мелодїоase шї сѣаве; ал-те пасерї сїнт д'о фрѣмѣсede admїравїлѣ прїн колорїле стрелѣчїте шї армонїоase кѣ каре Natѣра а аконерїтѣ корпѣлѣ лорѣ.

Дар пасереа Лїра este ремаркавїлѣ, нѣ

прїн кѣнтекѣлѣ еї melodїосѣ, нїчї прїн фрѣ-мѣсedeа колорей пенелорѣ, нїчї прїн deo-сєvїта флѣтѣрѣ а корпѣлї, чї нѣмаїпрїн коа-да еї.

Сѣ нѣ се мїре чїнева кѣ о пасере сѣ фїз фрѣмоасѣ шї dїstїngатѣ нѣмаї прїн коа-дѣ; кѣчї шї Пѣзнѣлѣ este ремаркавїлѣ прїн коада са. Дар коада пасереї Лїра este д'о флѣтѣрѣ кѣ totѣлѣ еstraordїнарѣ; кѣчї инф-

пшеазъ форма знеї instrumentѣ мѣзикалѣ ші | алѣтсрата фізрѣ). Ачеастъ коадъ е компъ-
foapte armoniosѣ нѣмитѣ Лира (прекѣм араѣ | сѣ de pene ordinarе ка ла челе-л-алте па-

Пасереа лира (Maenura lira). din Nzoa Olandѣ.

сепі, інсѣ е інконѣсратѣ de pene марі ші | ре мѣсикале; адікѣ ал instrumentѣлѣ челеї
кѣрвате ast-felѣ інкіт презентѣ форма знеї лі- | маї плѣкѣтѣ ін формѣ ші челеї маї мело-

diosă în sânetele măsikale kare le skoate, înkîț poezii a lăat'o drentă simbolă pentră poezia cea mai delikată, cea mai simțitoare mi cea mai armonioasă (poezie lirică).

Eată kă la ačeastă năștre s'a întimplată zăă čeva, kare se întimplă adesea-orî mi la oamenî: kăčî zăă oamenî žokă în lăme zăă rolă pentră kanăă lăă, alții pentră gără, alții pentră inimă iar alții pentră koadă lăă. În Kina, rangăriale vărvađiloră, mai kă seamă Mandarini-lăă (ampliađiloră Statăă) se deosiveskă nă đăpă zăăformă

čî đăpe mărimea koadeloră de pără, kare poartă pe kană.

Akolo koadă este zăă „čînă“ ală Statăă, zăă semnă de domnie. Apoi, mi în Eăropa koadă este sčentăă domniei đar nă la vărvađi mi la seksăă čelă frămosă. Kite inime nă rănemti mi mi sčăne o koadă frămoasă pe kanăă zăă dame! Đar despre ačeasta, noi mtiăă a vorbi mătă mai năđină de kîț frăzerii noutrii kare, đaka ar voi, ar nătea sč skpie biblioteče întređi „despre domnia koadeloră în lămea modernă.“

XIMIE ORGANIKĂ.

În artikolăă tpekstă amă vorbită despre zăăle đin čele mai interesante leđi Ximie če domneskă în regnăă mineralelor saă în sfera nășrei organice. Săă vorvimă đar akăm čeva mi despre zăăle đin fenomenele Ximie đin nășra organikă. Vomă răminea impresionăđi d'o simđire de admirăđione kănoskîă misterioasă nășre Omnipotentă kare nă înčetează a skoate la lămina zăă, atitea fante minăate, nepričenăte mi nekredibile!

Nășra organikă a priimit đin mînele kreatorăă, nămai năă elemente aeoase, Nășra a mtiăă săă forme nenămerabile obiekte, đin plante mi đin animale kă nenămrabilale lor forme, varietăđi mi kolori, Kreatorăă lămi a zăă: „Đin năă elemente, avia văzăte, voiă săă se fakă toate fiinčele înlorite mi toate fiinčele însăfăă, „adikă o lăme străăitoare kă čele mai „admirabile kompoziciăni;“ mi iată kă s'a mi făkăă ačeastă lăme pe kare nă înčetăă d'a o admira!

Gazele: karbonă, idrođenă, oksidenă mi azotă (nitrođenă) sînt prinčipele esistenčei tăălor večetălor, mi a tăălor animalelor. Kîă deskomănemă prin *analiză Ximikă* materiiile đin kare se komăne zăă večetăă, đăă în fine neste trei elemente đin kare este komăă: adikă karbonă, idrođenă mi oksidenă; đar đaka analiza Ximikă se mai șreazăă inkă așăra korăă animalelor

atsăđi đăă neste năă elemente: adikă: karbonă, idrođenă, oksidenă, apoi mi azotă. *Minea* kare pe hrănemte, otrava večetă kare pe omoară, sînt komăă toate nămai đin nămitale trei elemente. Apoi de če otrava este otravă mi mînea, mîne? prin če legăăă este împreăat kă mînea prinčipeăă vieđi mi kă *viksta* prinčipeăă morđi? Kimistăă va rășăde: „nă, „mai deosebirea kătimei saă proporđionea če „domnemte între ačeste trei elemente, între „ačeste difărite oniekte organice, făče kă zăă, năă săă fie mîne mi čelă-lăă otravă“. Apoi proporđionea este o idee, zăă năă, zăă kalkăă aritmetikă emiă đin inteliđinđa noastră! Kăm se poate đar, o săă ne întrebăă, kă deosebirea în kitimea zăă element, săă skimăe întp'atită kalitatea obiekteilor kare sînt komăă de đinsăă? Kimistăă, tăče ne mtiăă săă dea ničî zăă rășăă; eăă a zăă o đată kă, čea če mtič, mtič nămai če ia arătată esărienčă. Astă a fostă rola lăi; đar esăăă čea abstraktă a leđilor nășrei, nă întpă în domenăă lăi. Akăm vine filosofăă, vine zăă skolară ală lăi *Platona* saă ală lăi *Platone*, zăă idealistă, đisčipeăă ală lăi *Fichte* saă ală *Hegel*, mi mai kă seamă zăă admiratoră ală lăi *Egel*, mi va rășăde: „De če vă mirăđi? nă vedeđi în toată mărimea ačestăi zăăă, kă nămai năăă este adevărată prinčipeăă ală fiinčelor? Pretăđinčea în čeră mi pre năăă, năăăă

а хотѣпитѣ снагитѣлѣ, идея а продрѣсѣ матерѣа, matimatika а бирѣитѣ физика! Адѣчѣци—вѣ а-
minte кѣ дин 7 колорѣ кардинале а ле спек-
трѣлѣ соларѣ, пикторѣлѣ, нѣмаѣ дѣпѣ диферите
кѣтимѣ а колорѣлор аместекате, компѣне не-
нѣмеравѣлеле феде, фаче о mosaicкѣ де 75 миѣ
де колорѣ! Адѣчѣци—вѣ а minte iar, кѣ дин
7 сѣнете фундаментале, арта мѣзичѣи а про-
дрѣсѣ диферите melodii саѣ де плѣчере саѣ де
жалѣ, де кѣраѣиѣ саѣ де desperare, де милѣ
саѣ де pesvsnare, прип каре мѣзикантѣлѣ este
ин старе а домини ѣсѣпра инимѣлор воастре, а
пѣтрѣнде челе маѣ адѣнчѣ sekrete а ле sim-
пѣриѣлор вѣастрѣ; тоатѣ финѣа воастрѣ моралѣ
финд ин мѣна лѣи ка о чеарѣ моале че о
поате форма дѣпѣ плакѣлѣ сѣѣ; ведѣцѣ дар
кѣ, skara де мѣзикѣ кѣ а ле еѣ 7 сѣнете синт
елементеле мѣзичѣи, дѣпѣ кѣм челе 4 gaze
синт елементеле organismелор! Апоѣ чѣеа че
поате фаче пикторѣлѣ (зѣгравѣлѣ) саѣ мѣзи-
кантилѣ кѣ 7, вѣ мирѣцѣи кѣм ѣнѣ Dѣmnezeѣ
а пѣтѣт фаче кѣ патрѣ?“

Este ин Kimiea organikѣ о импрѣциѣраре
маѣ кѣрѣоасѣ ми маѣ нееспѣликабилѣ; ачѣа
este *Isomeriea* корпѣриѣлор. Адѣикѣ доѣ кор-
пѣрѣи потѣ фи кѣ тотѣлѣ диферите ин тоате кали-
тѣцѣиле лор физѣче; апоѣ kind ле дескомпѣзнемѣ
прип анализѣ Kimieche, кѣ мирѣре ведѣмѣ кѣ
кѣtimea, нѣ ѣбрѣлѣ ми пропорѣциѣнеа елемен-
телор синт екѣале ин амѣндоѣ; аѣчѣи шѣиинѣа
Kimiekѣ зманѣ рѣмѣне инкрементѣ, не маѣ
пѣииндѣ че сѣ рѣспѣнзѣ. Pentрѣ кѣрѣiositate
сѣ нѣмимѣ знеде динтр'ачѣсте корпѣрѣи iso-
merieche.

Ѣнтѣлѣ де termentin, ми знтѣлѣ че се
skoate дин коажа де лѣмѣие, синт корпѣрѣи iso-
merieche; Kimistѣлѣ десѣкѣkindѣ-ле, гѣсѣмте кѣ
fie каре 100 пѣрѣцѣи динтр'инселе копѣринде 88
пѣрѣцѣи саѣ атоме де карбонѣ ми 11 пѣрѣцѣи
саѣ атоме де идроѣенѣ. Pentрѣ Kimistѣ дар
ѣнтѣлѣ де teremetinѣ ми знтѣлѣ де лѣмѣие синт
tot-ѣна, дар pentрѣ ноѣ, че mare deosebire
este интре ачѣсте доѣ знтѣрѣи! Аша ми skro-
biala ми захарѣлѣ синт pentрѣ Kimistѣ tot-ѣна
(финд—кѣ копѣринде 12 атоме де карбонѣ, 12
атоме де оксиѣенѣ ми 24 атоме де идроѣенѣ),

dar pentрѣ ноѣ че mare deosebire este iarѣми
интре амѣндоѣ! Ашѣ вреа сѣ штимѣ че при-
имѣре арѣ аѣеа ла ноѣ ѣнѣ Kimistѣ каре не-
арѣ пропѣне сѣ skimѣѣмѣ обѣчѣиѣрѣиле noastre
де акѣм, пѣнѣндѣ-не ин кафеа skroviалѣ ин
локѣ де захарѣ, ми а skrovi рѣфеле noastre
кѣ захарѣ ин локѣ де skroviалѣ, сѣѣ кѣвѣнтѣ
кѣ синт tot-ѣна!

Ачѣсте isomerii, де ми аѣ рѣмасѣ пѣнѣ
акѣм ка о проблемѣ nedeslegatѣ pentрѣ
пѣиинѣ, сѣ нѣ гѣндимѣ кѣ н'аѣ авѣт ѣнѣ ре-
сѣлатѣ фаворабѣлѣ pentрѣ прогрѣселе Kimieѣ
пратѣче. Kimistii инкпѣдинѣндѣ-се кѣ мѣлте
корпѣрѣи organikѣе синт foapte екѣале ин при-
винѣа композиѣиѣнеѣ лор Kimieche, дар tot-де
odatѣ финд foapte диферите ин калитѣцѣиле лор
физѣче, аѣ кѣстатѣ сѣ гѣсѣaskѣ мѣзлоаче спре
а пѣтеа skimѣа ачѣсте корпѣрѣи ин а ле лор
кѣкалитѣцѣи физѣче, Alkimistii дин секѣлеле де
мѣзлокѣ с'аѣ сѣлитѣ а фаче дин арапѣ, арѣ
ми дин тѣникеа, арѣинтѣ, ми н'аѣ исѣѣтитѣ, дар
Kimistii nostrii факѣ интр'адѣѣѣрѣѣ дин skro-
viалѣ, захарѣ; дин захарѣ, sniptѣ (pakiѣ) саѣ
оѣетѣ; асѣменеа продрѣкѣ захарѣ ми дин кар-
тофѣ, прекѣм ми дин рѣзѣѣтѣрѣи де лѣмнѣ, дин
каре факѣ ми оѣет. — Не мирѣмѣ kindѣ ѣнѣ
eskamatopѣ skimѣѣ динainteа okѣлор nostrii
о карте де жокѣ; дар Kimistѣлѣ каре фаче
адѣѣѣрателе iar нѣ минѣиноаселе skimѣѣрѣи
динainteа okѣлорѣ nostrii, Оаре нѣ este елѣ
eskamatopѣлѣ чѣлѣ маѣ admirabilѣ?

Voltaire ачѣстѣ омѣ ѣенѣалѣ че а доминѣтѣ
кѣ snipitѣлѣ сѣѣ асѣпра лѣтерѣтѣрѣи sekolѣлѣи
сѣѣ, зѣче: „Am вѣрѣтѣ сѣ мѣ окѣпѣ кѣ шѣи-
инѣеле физѣче, дар вѣзѣндѣ кѣ нѣ поѣиѣ сѣ
„ми еспѣикѣ де че арѣ лѣмнеле не ватрѣ,
„м'амѣ deskorapiatѣ ми м'амѣ лѣсатѣ.“ Пѣ-
катѣ, Вольтѣр, кѣ н' аѣ маѣ тѣбитѣ инкѣ 50 де
ани, кѣ ѣцѣ ар фи етѣликатѣ кѣарѣ ѣнѣ компа-
триотѣ алѣ тѣѣ (Лавоѣзѣиѣр) ачѣеа че' пѣ-а адѣсѣ
аша mare десѣсѣстѣ pentрѣ шѣиинѣеле natsрѣи!

Интр'адѣѣѣрѣѣ, чѣеа маѣ фѣмоасѣ ап-
ализѣ Kimiekѣ о факѣ вѣкѣтѣрѣсѣиле noastre ин
тоатѣ зѣилѣ, фѣрѣ сѣ шѣие кѣ о фаче! Ачѣастѣ
анализѣ este арѣдеа лѣмнелор не ватрѣ. —
Штимѣ кѣ tot корпѣл organikѣ нѣ поате сѣфѣрѣи

o kълдъръ mare фъръ съ нъ се стриче; ачeastъ стрикаре се кiamъ *ардеа корнълă*. — *Ардеа* корнърилор este знъ процесъ (o лъкpare) Kimикъ, o импрънаре a знѣи корнѣ кѣ оксиѣенълѣ дин аерѣ, каъсатъ prin кълдъръ . prodъkindѣ tot de o datъ кълдъръ кiarѣ, адикъ кълдѣра faвоареазъ tot-deазна komпoзициъниле Kimиче; de ачeea kind инкълзимѣ tape знѣ корнѣ, атънчѣ каъсеазъ o deosivitъ диспoзициъне, траѣе окиѣенълѣ дин аерѣ ми се импрезнъ кѣ динълѣ; дар find-кѣ мълте дин лъкръпиле Kimиче, ла корнъриле органиче skotѣ лъминъ, електричитате ми кълдъръ, de ачeа ni се инфъдѣшеазъ ачestѣ процесѣ съв форма знеѣ флактъри de fokѣ арзторѣ. — Kind амѣ арсѣ знѣ лемнѣ ne ватръ, че с'а фъктѣ? oape с'а пердѣтѣ материя лемнълѣ кѣ totълѣ дин лъме? Нѣ! дин контръ, ничѣ знѣ atomѣ дин материе нъ се перде ин ачestѣ зниверсѣ, Нъмаѣ форма материлорѣ poate съ *skimbe*, аша ми аичѣ нъмаѣ форма лемнълѣ с'а skimbatѣ прииминдѣ зрмътоареле noi komпoзициъни: адикъ, дин газълѣ карбонѣ алѣ лемнълѣ импрезнѣндъ-се кѣ газълѣ оксиѣенѣ дин аерѣ, с'а фъктѣ авидѣ карбоникѣ, кape este знѣ газѣ neвъзѣтѣ че се amestekъ ин аерѣ; газълѣ идpoѣенѣ алѣ лемнълѣ импрезнѣндъ-се кѣ газълѣ оксиѣенѣ алѣ аерълѣ, с'а фъктѣ *анъ*, инъ ин стape de вaпopѣ. De ачeа vedemѣ ниште вaпopѣ съиндъ-се дин лемнълѣ че арде. Ин ченъша че ръмѣне, гъсимѣ нъмаѣ съръри (sels) минерале кape аѣ fostѣ kopпinse ин лемне ми кape нъ сѣнт инфламabile (арзътоаре) дар фъмълѣ провине дин касса кѣ н'а адъсѣ аерѣ инdestълѣ кѣт тpeвъе nentръ ардеа лемнълѣ! de ачeа кѣ кошъ фаче фъмѣ маѣ пъдинѣ, кѣ кѣт констръдѣнеа са este маѣ вънтъ.— Фъмълѣ дар нъ este азтѣ нимикѣ de кѣт atomеле лемнилорѣ ne арсе дин касса н'ажънъерѣи оксиѣенълѣ. — Ин Engлитера фъмълѣ че се сѣе дин кошѣ, iarъши се intoарче ла ватръ, кape este клъдитѣ интръ знѣ kind d'а нътеа адъче o mare къtime de оксиѣенѣ; de ачeа atomеле лемнълѣ че сѣнт kopпinse ин фъмѣ ардѣ дин нъоѣ ми фъмълѣ се перде.

Флакъра (la flamme) амѣ zisѣ кѣ este

prodъсъ prin marea кълдъръ че skoate про-чезълѣ kimикѣ kind корнълѣ кape арде се им-презнъ кѣ оксиѣенълѣ дин атмосферъ. Кѣ кѣтѣ знѣ корнѣ органикѣ kopпinde маѣ мълтѣ идpoѣенѣ, кѣ атѣт este флактъра маѣ каздѣ, дар кѣ кѣтѣ се афъ маѣ мълте съръри (minerале) amestekate ин komпoзициънеа корнълѣ органикѣ, кѣ атѣтѣ este флактъра маѣ лъминоасъ ми стрълъчѣтоаре; аnoi кѣ кѣтѣ знѣ корнѣ органикѣ kopпinde маѣ мълтѣ оксиѣенѣ, кѣ атѣтѣ este маѣ пъдин инфламabilѣ; аша, спре esemplъ, kind арпндемѣ кървъни, fokълѣ skoate маѣ мълте кълдъръ, дар маѣ пъдинъ лъминъ, ne skodъндѣ флактъръ (find-кѣ gazele лемнълѣ с'афъ пердѣтѣ ла интѣа арде). Snпртълѣ (alkool) арде кѣ o флактъръ вѣнтъ девилъ авѣеа бизивилъ, дар авѣнд o foapte mare кълдъръ (find-кѣ алкоолълѣ kopпinde мълтѣ идpoѣенѣ инфламabilѣ); дар пънѣндѣ ин флактъра de snпртѣ o сѣрмъ de фepѣ, kind се ва авѣи фepълѣ ин fokѣ, флактъра се ва фаче foapte стрелъчѣтоаре.—

Корнъриле органиче сѣнт сънъсе нъ нъмаѣ ла o skimбаре Kimикъ prin арде, чѣ ла маѣ мълте стрѣлъчѣни кape провѣнѣ дин nатрa komпoзициънел organismелор ми дин лeпиле ла кape este сънъсъ съвсистенъа лор.

Fie-кape корнѣ органикѣ este ин sine o deosevitъ финъ перфектъ, пъстрѣндѣ ин sine o deosevitъ вѣацъ партикларъ че се лънтъ ne-инчetatѣ кѣ вѣацъ генералъ (зниверсалъ) a nатрeл; аnoi tokмаѣ prin ачeastъ лънтъ, се магнѣине лъмеа ин тоатъ a еѣ фрѣмъсede, magnificенцъ, varietate ми перфекциъне. (ва зрma).

Комоникациъниъ Счѣинѣиле мичѣ.

Metoda d'а face лемнеле neинфламabile, с'а къстатѣ de мълтѣ ми с'а ми интpeвѣндатѣ ин мълте модъри. Акъм D. Casteron ин Paris, a deskoneпитѣ o методъ ноѣт d'а фаче лемнеле съ нъ арзъ ин fokѣ. Елѣ дѣне пѣнъ акъм ачestѣ методѣ ин секпетѣ, дар a datѣ прове foapte esчелѣnte de еfektълѣ некpedивилѣ, кape елѣ prodъче кѣ metoda sa. 'Nainte kite-ва лънѣ a invitatѣ елѣ кiar ne императорълѣ Наполеон de a asistatѣ ла o asemenea провъ. Елѣ a пъсѣ интрънѣ fokѣ mare лемнеле destinate nentръ dekorациъне ин театръ, дъне че a съ-пъс ачесте лемне metodeѣ sale секпете d'але фаче neинфламabile ми iatъ кѣ кiar дъне че a дѣнтѣ ачесте лемне 1 1/2 оре ин fokѣ, лемнеле totѣ нъ с'а арсѣ. Ачeastъ deskoneпѣре аре знѣ mare вѣитор.